

Ján Budaj

minister životného prostredia SR

Rok, počas ktorého sme dostali životné prostredie medzi priority Slovenska

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

21. marca 2021

17

najdôležitejších zmien

- 01.** (Eko)logický reštart Slovenska
- 02.** Očista ministerstva a boj s envi-rokriminalitou
- 03.** Reforma ochrany prírody
- 04.** Ambicióznejšie klimatické ciele
- 05.** Podpora občianskych iniciatív za ochranu prírody
- 06.** Otvorené informácie o tom, v akom prostredí žijeme
- 07.** Záchrana a stabilizácia odpadového hospodárstva
- 08.** Transparentnosť v zálohovaní PET fliaš
- 09.** Cestovná mapa pre obehové hospodárstvo
- 10.** Zelené verejné obstarávanie
- 11.** STOP spaľovaniu zahraničného rádioaktívneho odpadu
- 12.** Ochrana pred genetickým inžinierstvom
- 13.** Revitalizácia riek a ekologický manažment zadržovania vody v krajine
- 14.** Zelená diplomacia
- 15.** Envirovýchova a vzdelávanie
- 16.** Efektívna verejná správa
- 17.** Ministerstvo štátu, v ktorom demokraciu nastolili ochranári, niekdajší „zelení disidenti“

Dámy a páni,

presne pred rokom sa Slovensko zobudilo do prvého jarného dňa s nádejou na obnovenie dôvery v právny štát a spravodlivosť. Na veľkú zmenu čakala aj oblasť ochrany životného prostredia. Dôvody zlyhávania štátu v oblasti ochrany životného prostredia boli za vlády Roberta Fica (aj P. Pellegriniho) rovnaké ako v iných rezortoch: na prvom mieste boli záujmy "našich ľudí", zväčša boháčov a oligarchov, na úkor verejného záujmu, ochrany životného prostredia a zdravia verejnosti.

Počas roku 2020 sme pocítili na vlastnej skúsenosti, ako je svet globalizovaný a zraniteľný. Vo všetkých jazykoch sveta sa celý rok najviac skloňovalo to isté slovo – slovo, ktoré sme pred rokom nepoznali: COVID-19. Pandémia nás prinútila obmedzovať mnohé bežné slobody, museli sme zrušiť nejednu svoj osobný zámer a zanechať mnohé plány.

Nové vedenie Ministerstva životného prostredia SR nastupovalo v dobe, v ktorej dominovali iné témy. Napriek tomu sa za ten uplynulý rok podarilo dostať naše témy do pozornosti nielen odborných a politických kruhov, ale aj širokej verejnosti. Z Plánu obnovy sa nám podarilo získať jednu miliardu eur na zelený reštart Slovenska. Nebolo v našich silách vyčistiť za ten rok vzduch nad Slovenskom, ale za znečisťovanie sa bude platiť násobne viac. Naša reforma poplatkov za znečisťovanie je prvou po 23 rokoch (!). Nemohli sme za rok odstrániť envirozáťaž, ale ich existencia prestala byť tabu.

Tabu nie je už ani fakt spaľovania zahraničného rádioaktívneho odpadu, alebo rozsah rizík znečistenia podzemnej vody na Žitnom ostrove. Sprísňujeme ochranu chránených zvierat, predovšetkým vlka dravého, prestavujeme celý systém Štátnej ochrany prírody SR, aby naše národné parky mali autonómiu a reálny vplyv na stav prírody na svojich územiach. Zásadnou premenou prechádza aj Slovenská inšpekcia životného prostredia, ktorá začala dávať arogantným znečisťovateľom reálne pokuty, namiesto doterajších symbolických. Podrobnejšie zhodnotenie roku, v ktorom sa začala zmena ochrany životného prostredia, prináša táto publikácia.

Na záver ešte poznámka: vieme, že rok po parlamentných voľbách nie je nič vyhraté. Zmeny sa iba začali a sily, ktoré zarábajú na ničení prírody, či dokonca na envirokriminalite, sú ešte stále silné. Podporujte preto nastolenie právneho štátu a ochranu životného prostredia. Inak sa bude príroda brániť pred našou bezohľadnosťou vlastnými silami. Ale potom budú škody – ako nám to ukázala pandémia – oveľa horšie. Využime teda šancu napraviť chyby, pokiaľ ju máme. Ako občania svojej obce, Slovenska, aj ako občania Zeme.

Ján Budaj

minister životného prostredia

01 . (Eko)logický reštart Slovenska

MŽP získalo zo šiestich miliárd Plánu obnovy jednu miliardu eur. Tieto prostriedky budú smerovať na ochranu životného prostredia, biodiverzity, podporu nízkouhlíkového priemyslu a v konečnom dôsledku zdravia ľudí. Najväčšia časť z miliardového balíka, až 500 mil. eur, pôjde do komplexnej obnovy rodinných domov, 150 mil. eur smeruje do adaptácie na zmenu klímy a 350 mil. eur je určených na dekarbonizáciu priemyslu.

Cieľom unikátneho projektu „Zelenej obnovy rodinných domov“, ktorý nemá v porevolučnej histórii Slovenska obdobu, je podporiť občanov – obyvateľov cca 40-tisíc rodinných domov tak, aby sa znížila ich energetická náročnosť o 30 %. Zelená obnova bude zahŕňať celý komplex energetických a enviro opatrení. Od výmeny okien cez zateplenie fasády, zachytávanie dažďovej vody, až po kúrenie a odpady.

Na investície do adaptácie na zmenu klímy, podporu biodiverzity a ochranu prírody pôjde 150 mil. eur. Z týchto financií sa uskutoční program revitalizácie slovenských riek. MŽP už pripravilo novú legislatívu, ktorej cieľom je prevedenie správy lesov vo vlastníctve štátu, ktoré sú v národných parkoch ako územia v 3., 4. a 5. stupni ochrany, pod správu Štátnej ochrany prírody SR. Podľa slov ministra Budaja je dôležité zamerať sa aj na majetkové vyrovnanie so súkromnými vlastníckmi lesov v chránených oblastiach. Cieľom MŽP bude potom taká správa chránených území, ktorá udrží ľudí v horských oblastiach Slovenska, a to prostredníctvom podpory projektov prírodného hospodárenia a mäkkej turistiky.

Na dekarbonizáciu priemyslu je vyčlenených 350 mil. eur. Slovensko je jednou z najpriemyselnejších krajín v EÚ. To spôsobuje vyššiu produkciu priemyselných emisií, ako je priemer v EÚ. Ak chce Slovensko v roku 2050 dosiahnuť uhlíkovú neutralitu, potrebuje modernizáciu svojho priemyslu smerom k zelenším technológiám. To, že Plán obnovy počíta s MŽP ako gestorom tejto dekarbonizácie, je silným signálom: zníženie škodlivého vplyvu priemyslu na životné prostredia sa už nebude iba predstierať.

02. Očista ministerstva a boj s envirokriminalitou

Uplatňovanie princípov otvoreného vládnutia

MŽP začalo aktívne uplatňovať princípy otvoreného vládnutia - a to formou férových výberových konaní, počas ktorých sa dejú verejné vypočutia uchádzačov na najvýznamnejšie pozície v organizáciách, ktoré sú v pôsobnosti ministerstva. Súčasne ministerstvo posilnilo otvorenosť a umožnilo novú komunikáciu s verejnosťou zriadením služby – **ZELENEJ LINKY**. Verejnosť dostala jedinečnú možnosť bezplatne nahlasovať envirokriminalitu, ale zároveň aj získať informácie o environmentálnej legislatíve a o problematike životného prostredia. Zelená linka pracuje až do 18-tej hodiny a okrem služieb verejnosti získava od občanov aj dôležitú spätnú väzbu a informácie, ktoré potom využíva Slovenská inšpekcia životného prostredia.

Minister Ján Budaj sa počas uplynulého roka usilovať využiť každú možnosť odhaľovať pôvodcov znečistenia a upozorňoval na zodpovednosť aj tých najvplyvnejších a najbohatších. Navštívil osobne najznečistenejšie lokality Slovenska, pred ktorými predchádzajúce vládne garnitúry zatvárali oči. Osobitnú pozornosť venoval lokalite Chemka Strážske a odkalisku Poša na Zemplíne, kde sa stretol s občanmi aj so samosprávou, pričom sa otvorila diskusia aj o dlhodobých zlyhaniach pracovníkov ministerstva životného prostredia. Hlavný problém, odstránenie vyše 500 ton PCB látok, má zatiaľ na starosti Ministerstvo vnútra, ale v najbližších dňoch sa aktivita presunie na pôdu Ministerstva životného prostredia.

Minister sa venoval aj problematike ďalších znečistených lokalít Slovenska – predovšetkým bratislavského Istrochemu, envirozáťaže s toxickým odpadom v bývalej Niklovej hute v Seredi či gudrónových jám na Horehroní, ako aj nelegálnych skládok v lokalite Farná a v Moste pri Bratislave. Zistené poznatky vedú k príprave novej legislatívy a k reformám MŽP, ktoré sa uskutočnia ešte tento rok.

Rozviazanie rúk Slovenskej inšpekcie životného prostredia

Na základe transparentného výberového konania vymenoval minister Budaj nového šéfa Slovenskej inšpekcie životného prostredia (SIŽP). To jej rozviazalo ruky. Konečne mohli inšpektori plniť svoju skutočnú úlohu – odhaľovať znečisťovateľov a ukladať nápravné opatrenia aj tým, čo sa roky považovali za nedotknuteľných.

Inšpektori životného prostredia uložili za uplynulý rok **613 pokút za vyše 1,9 mil. eur, čo je doteraz najviac v histórii**. Porušenie právnych predpisov bolo v roku 2020 zistené v 43 % vykonaných kontrol. Najväčší podiel na uložených pokutách mal útvar inšpekcie ochrany vôd, ktorý uložil pokuty za vyše 964-tisíc eur.

Najdôležitejšie zistenia inšpektorov životného prostredia

Hriňovská mliekareň

O znečisťovaní Slatiny miestni obyvatelia a aj úrady vedeli roky, no nekonali. Ľady sa pohli najmä po tom, ako minister Budaj rozviazal ruky inšpektorom životného prostredia. Pri odhaľovaní envirozločinov začali využívať všetky zákonom stanovené možnosti. V tomto prípade aktívne využili inštitút tzv. operatívneho, miestne nepríslušného zákroku. Slovenská inšpekcia životného prostredia udelila spoločnosti KOLIBA, a.s. pokutu 135-tisíc eur. Miestna mliekareň v Hriňovej vypúšťala priemyselné odpadové vody do rieky Slatina, čím spôsobila mimoriadne zhoršenie kvality vôd.

Odkalisko Poša

Existencia nebezpečných environmentálnych záťaží prestala byť po nástupe ministra Budaja tabu. a rovnako aj porušovanie zákov zo strany „našich ľudí“. Slovenská inšpekcia životného prostredia v januári 2021 vydala príkaz na zastavenie vypúšťania odpadových vôd do odkaliska Poša na východe Slovenska. Kontrolóri preukázali, že kontaminácia sa z odkaliska šíri do Kyjovského potoka a prispieva k zhoršeniu už existujúcej environmentálnej záťaže. Odkalisko vzniklo za účelom uloženia škvary a popolčeka z teplárne v Strážskom. Počas rokov sa v ňom objavili mnohé preukázateľne nebezpečné látky, ktoré ohrozujú životné prostredia a zdravie ľudí.

03. Reforma ochrany prírody

MŽP od nástupu nového vedenia vyhlásilo 14 nových chránených areálov, 3 prírodné rezervácie, a schválené boli aj 2 programy starostlivosti o chránené vtáčie územia (CHVÚ).

14 chránených areálov európskeho významu sú tieto:

CHA Bradlo, CHA Čenkov, CHA Vinište, CHA Mostová, CHA Nesvadské piesky, CHA Jurský chlm, CHA Kamenínske slaniská, CHA Síky, CHA Panské lúky, CHA Marcelovské piesky, CHA Ostrovné lúčky, CHA Devínske jazero, CHA Široká, CHA Čachtické Karpaty.

3 prírodné rezervácie:

PR Oborínsky luh – na výmere cca 155 hektárov sa zabezpečila ochrana posledných zachovaných zvyškov lužných lesov v medzihrádzovom území riek Laborec a Latorica s cennými biotopmi európskeho významu. Išlo o ukázkový príklad spoločnej iniciatívy vlastníkov pozemkov, štátnych inštitúcií ochrany prírody a mimovládnych organizácií.

2 prírodné rezervácie ako súčasť lokality Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO **Staré bukové pralesy a bukové pralesy Karpát (PR Rydošová, PR Vihorlat)**. v legislatívnom procese - MPK, je PR Veľký Bukovec. Po schválení rezervácie vládou bude zabezpečená ochrana na výmere bezmála 974 ha.

Podarilo sa prijať **2 programy starostlivosti o CHVÚ**: na obdobie 30 rokov – CHVÚ Žitavský luh a CHVÚ Sysľovské polia (ochrana jedinečného výskytu Dropa veľkého).

Reforma Štátnej ochrany prírody SR – Šanca pre národné parky Slovenska

MŽP pripravilo novelu zákona o ochrane prírody, ktorou chce zabrániť devastácii chránených území, nastaviť jasné pravidlá v národných parkoch, ako aj umožniť návrat tradičného farmárčenia a podporiť mäkký turizmus, ktorý vytvorí pracovné miesta a príjmy domácich obyvateľov. Dokumenty čakajú na dohodu s Ministerstvom pôdohospodárstva SR.

Celoročná ochrana vlka

Vlk je v zmysle európskej legislatívy chránený živočích a má svoje nezastupiteľné miesto v prírode. Je v nej čímisi ako lekárom, ktorý odstraňuje choré a slabé jedince. Zároveň je prirodzený predátor diviačej zveri, ktorý účinne brzdí riziko šírenia afrického moru ošípaných. Vďaka iniciatíve MŽP dostal od r. 2021 vlk takú ochranu, akú majú ostatné chránené živočíchy. Prestane byť predmetom každoročného schvaľovania kvót pre poľovníkov na jeho lov, zvýši sa spoločenská hodnota za jeho usmrtenie, čo sa stalo, ako pri každom inom chránenom druhu, trestným činom.

CITES a nelegálny obchod so živočíchmi

SR bola štátom, ktorý nedokázal potlačiť obchody s exotickými zvieratami. MŽP od 1. decembra 2020 pozastavilo vydávanie povolení na vývoz alebo opätovný vývoz mačkovitých šeliem, konkrétne tigra, leoparda, rysa, geparda a pumu - a zároveň prestalo udeľovať výnimky na obchodovanie s nimi. Dôvodom opatrenia je nelegálny obchod s mačkovitými šelmami, ktorý ohrozuje ich prežitie vo voľnej prírode. v súvislosti s neutíchajúcim dopytom po tigroch a produktoch z nich na účely tradičnej ázijskej medicíny bol zaznamenaný aj rastúci trend nahrádzania týchto produktov inými druhmi mačkovitých šeliem. Ministerstvo chce riešiť problematiku zvierat aj širšie, keďže aj po obmedzeniach v obchodovaní s exotickými mačkovitými zvieratami ostáva Slovensko jedným z najväčších ilegálnych vývozcov. MŽP v spolupráci s poslancami pracuje na komplexnom zákone, ktorý zastaví ilegálne obchody ako aj mučenie zvierat.

Medvedí problém v Tatrách

Slovensko sa môže pýšiť vo vyšších polohách výskytom veľkých dravcov (medveď a rys), s ktorými dokážeme spolunažívať už stáročia. v ekosystéme našich hôr majú svoju nezastupiteľnú úlohu, ale nová doba konzumu a masovej turistiky narušila krehkú rovnováhu spolužitia dravcov a ľudí v podhorí. Dôvodom kolízií je najmä nechota domácich chrániť svoje odpady, ktorých domácnosti vyhadzujú dnes rádovo viac, než kedysi. Koncom októbra preto minister Budaj urobil pracovný výjazd, pri ktorom prešiel viaceré stojiská odpadov v meste Vysoké Tatry a na Štrbskom plese. Väčšina z nich bola v žalostnom stave – odpadkami doslova lákali medvede. Žiaľ, MŽP financovalo zabezpečenie kontajnerov vo Vysokých Tatrách miliónovými dotáciami. Státisíce dal aj Úrad vlády SR. Peniaze sa minuli účinku. k zamedzeniu prístupu medveďov k odpadkom neprišlo. Nechránené odpady doslova lákajú medvede na prah domov alebo reštaurácií.

MŽP vytvorilo expertný tím. Stanovilo si za cieľ chrániť pre veľké šelmy priestor divočiny, ale zabezpečovať všetkými prostriedkami, aby nedochádzalo ku kolíziám v intravilánoch obcí. Pre nezabezpečené odpady totiž rokmi niektoré medvede stratili plachosť. Také sú pod drobnohľadom zásahového tímu štátnej ochrany prírody. Ak sa potvrdí synantropnosť dravca, zásahový tím uprednostní odchyt s následným chovom v ZOO pred odstrelom. MŽP sa sústreďuje na odstránenie príčiny synantropnosti – tzn. ľahkého prístupu medveďov k odpadkom v blízkosti obcí.

04. Ambicióznejšie klimatické ciele

Slovenská vláda po nástupe nového vedenia MŽP zvýšilo ambície pri zbavovaní sa emisií, spôsobujúcich klimatickú zmenu. Minulá vláda ich chcela do r. 2030 zredukovať o 40 %. **Nové vedenie MŽP navrhlo a presadilo cieľ znížiť emisie o 55 %.** Tento ambiciózny cieľ si bude vyžadovať spoluprácu minimálne troch ďalších rezortov, a to nielen v implementácii, ale už pri príprave legislatívy. To je v legislatívnej praxi Slovenska novým prvkom. **MŽP sa tak po prvý raz od svojho vzniku ujíma koordinačnej úlohy,** presahujúc za hranice rezortu. Bez tejto kvalitatívnej zmeny by sa ciele stanovené v Programovom vyhlásení vlády, nespĺnili. Klimatická kríza si vyžaduje skončiť s tzv. rezortizmom – ochrana ovzdušia a budúceho prežitia musí byť vecou celej vlády.

Zriadenie Rady vlády SR pre Európsku zelenú dohodu

Európska zelená dohoda o reforme priemyslu a o spoločnom boji s klimatickou krízou bude nosnou témou najbližších desaťročí pre celú Európsku úniu. Prináša rozsiahly súbor politík a opatrení pre oblasť zmeny klímy, energetiky, obehového hospodárstva, zachovania a obnovy ekosystémov a biodiverzity, potravinovej sebestačnosti alebo inteligentnej mobility. Zmeny zasiahnu každý sektor a zmenia sa mnohé dodnes zdanlivo nemenné priority. Ján Budaj preto navrhol, aby si vláda SR vytvorila Radu vlády pre Európsku zelenú dohodu – ako svoj koordinačný a konzultačný orgán.

Minister Budaj počíta v Rade vlády so zastúpením všetkých dotknutých ministerstiev, aj zainteresovaných reprezentácií priemyslu, výrobcov, zamestnancov, ale rovnako aj mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa ochranou prírody.

Príprava historicky prvého zákona o klíme

Najdôležitejšou stránkou Klimatického zákona bude potvrdenie vôle zbaviť Slovensko emisií spôsobujúcich globálne otepľovanie a vyznačenie cesty, akou to do r. 2050 dosiahnuť. Klimatický zákon má do viesť Slovensko do éry uhlíkovej neutrality a previesť ho obdobím zmeny klímy, ktorá už nastala a bude – aj bez ohľadu na prijaté opatrenia – ešte niekoľko desaťročí pokračovať. v klimatickom zákone chce MŽP preložiť niečo ako cestovnú mapu, ktorej naplnením sa Slovensko zmení zo zaostalého, postindustriálneho kúta Európy na štát, ktorého prosperita bude stáť na vyspelých technológiách, vzdelaní obyvateľov a zdravom životnom prostredí.

05. Podpora občianskych iniciatív za ochranu prírody

Minister Ján Budaj na domácej politickej scéne verejne podporil aktivistov, ktorí požadujú vyhlásiť stav klimateckej núdze – iniciatívu Klíma ťa potrebuje. Vďaka tlaku MŽP sa táto petícia dostala aj na pôdu NRSR, ktorá prijala voči vláde SR požiadavky, ktoré sa dajú (a majú) pravidelne kontrolovať. Nové vedenie MŽP spolupracovalo aj s iniciatívami za ochranu Morského oka (kde sme dosiahli vyhlásenie bezzásahovej zóny) a za rezerváciu Pralesy Slovenska (je pred vyhlásením). Dosiahly dialóg medzi aktivistami a samosprávou na Štrbskom plese , aj o stavebnej uzávere v Demänovskej doline. Minister Ján Budaj podporil kampaň #odhatajmeHron, zameranú na oslobodzovanie riek od zbytočných prekážok, čoho dôsledkom sú už dnes konkrétne možnosti financovania takýchto úprav brehov z Fondu obnovy. Nemáme ambíciu vymenovať všetky občianske iniciatívy, ktoré minister podporil, podstatný je výsledok: občania sa s čoraz väčšou dôverou obracajú na MŽP. Ako dokazujú aj prieskumy verejnej mienky, MŽP si udržuje silný mandát na presadzovanie a plnenie environmentálnych cieľov.

06. Otvorené informácie o tom, v akom prostredí žijeme

Nové vedenie MŽP sa otvorilo kontrole verejnosti. Napr. pohovory s kandidátmi na kľúčové posty sa odohrávajú s prístupom verejnosti a súčasne sú streamované cez stránku MŽP. Každý si tak môže overiť, aký projekt predložil ten-ktorý uchádzač. Otvorenosť by sa ale mala týkať najmä informácií, ktoré ostávali doteraz utajenými, spoplatnenými, resp. neexistovali. Ilustráciou nového prístupu je napr. webová aplikácia dnesdycham.sk, ktorej cieľom je informovať verejnosť o kvalite ovzdušia. Údaje o znečisťujúcich látkach v ovzduší sú v aplikácii prevádzané do indexu kvality ovzdušia, ktorého účelom je súhrnne a zrozumiteľne oboznamovať širokú verejnosť o stave kvality ovzdušia prostredníctvom farebnej a slovnej informácie. Súčasťou webu je mapa s farebnými bodmi, ktoré lokalizujú sieť monitorovacích staníc. Farba bodu indikuje úroveň kvality ovzdušia. Po prvom kliku na stanicu sa zobrazí emotikon vo farbe aktuálnej úrovne kvality ovzdušia. Po ďalšom kliku na políčko s emotikonom sa užívateľ dostane priamo na podstránku konkrétnej zóny alebo aglomerácie. Cieľ maximálnej otvorenosti sleduje aj **nový zákon o ochrane ovzdušia**. Návrh vytvorí nové, náročnejšie požiadavky na štátnu správu, samosprávu, aj na prevádzkovateľov zdrojov znečisťovania.

Vlády R. Fica kráčali opačným smerom a informácie o citlivých otázkach životného prostredia utajovali. Stalo sa tak napr. v r. 2017, kedy sa začali utajovať rôzne okolnosti okolo jadrového odpadu (jeho existencia, alebo trasy prevozu). Tieto utajovania skončia po schválení našich návrhov, ktoré sú už v legislatívnom procese.

Podobným nápadom, pre bývalú garnitúru typickým, je utajovanie výsledkov environmentálnych geologických prieskumov. Alebo utajovanie tzv. nepotvrdených skládok škodlivého odpadu. Teraz sú informácie o slovenských environmentálnych záťažach dostupné na webovej stránke envirozataze.enviroportal.sk. Potvrdené a odtajnené záťaže nájdete v registri označené pod písmenom B. Problém s takzvanými predpokladanými záťažami (označené písmenom A) sa vyrieši schválením novely geologického zákona, ktorej cieľom bude odtajnenie registra s takmer tisíckou pravdepodobných envirozáťaží.

07. Záchrana a stabilizácia odpadového hospodárstva

Po bývalých vládach sme zdedili odpadové hospodárstvo v krízovom stave, čo ešte zhoršila pandémia. Zberné dvory sa plnili odpadom, aj separovaným, ktorý ale v mnohých prípadoch nemal odbyt. Ministerstvo preto pripravilo legislatívu, ktorou reagovalo na situáciu a zabezpečilo udržateľné financovanie triedeného zberu. Pred vydaním vyhlášky prebehla **otvorená diskusia so všetkými, ktorých sa téma dotýkala. Riešením sa ukázalo byť** stanovenie minimálnych sadziieb platieb výrobcov za jednotlivé prúdy obalov a odpadov. MŽP prvýkrát urobilo kvalifikované vyčíslenie reálnych nákladov na zber, prepravu a zhodnocovanie materiálov. (platby výrobcov sa budú ročne prehodnocovať).

Pokiaľ ide o zberové spoločnosti, po tejto úprave budú mať zabezpečenú primeranú výšku úhrad zo strany organizácií zodpovednosti výrobcov (OZV). Najvyššie sadzby vo výške za tonu sa budú uplatňovať pri plastoch a kompozitných obaloch. Nižšie sadzby sa budú uhrádzať za zber sklenených a papierových obalov. Veľkou novinkou je, že účastníci triedenia budú musieť viesť transparentné účty, aby si mohla verejnosť a aj výrobcovia tovarov overiť ich efektívnosť. MŽP bude v tomto roku presadzovať, aby **transparentné účty** museli mať aj zvozové organizácie a skládky. Takto sa v rezorte MŽP po prvý raz odskúša zásada, že zisky podnikateľov, ktorí zaisťujú služby, ktorých využitie vynucuje štát zákonom (ako je v prípade odpadu), majú byť pod verejnou kontrolou. Veríme, že táto forma kontroly by dnes mohla byť účinnou bariérou aj proti zlodejstvám a neefektívnemu hospodáreniu s peniazmi občanov v oblasti zdravotníctva, ako aj pri platbách za iné, zákonom vynucované služby.

Zavedené triedenie kuchynského bioodpadu

Od roku 2021 platí **povinnosť triediť kuchynský biologicky rozložiteľný odpad**. Cieľom je znížiť skládkovanie, viac odpad triediť a recyklovať. Pred triedením kuchynského bioodpadu si predchádzajúce vlády zakrývali oči. Zákon pod tlakom EÚ prijali, ale rok čo rok jeho účinnosť odsúvali. Kuchynský odpad medzitým zbytočne prepíňal skládky odpadov, keďže tvorí až polovicu našich čiernych zberových nádob. Na druhej strane - tento bioodpad sme mohli už roky meniť na kompost, a dodávať tak pôde konečne aj biologické živiny, ktoré jej v našej prechemizovanej poľnohospodárstve už tak dávno chýbajú. Samostatným zberom bioodpadu a jeho spracovaním v kompostárniach, sa zmenší tlak na kapacitu zmesových skládok a pomôžeme slovenskej pôde.

08. Transparentnosť v zálohovaní PET fliaš

System zálohovania bol schválený bývalou vládou, ale bol netransparentný a rizikový. Ministerstvo nemalo žiaden dosah na vyzbierané peniaze, keďže správca nemusel mať zriadený transparentný účet. Zákon sa pred príchodom nového vedenia uspokojil s cieľom dosiahnuť 90 % mieru vyzbieraných nápojových obalov, uvedených na trh až v roku 2029. Čiže desať rokov od prijatia zákona!

Všetky tieto negatíva sa podarilo v minulom roku zo zákona eliminovať. Ministerstvo nastavilo transparentný výber správcu, vynútilo si transparentný účet a rýchlejší postup ku splneniu cieľov zálohovania. **90 % miera vyzbieraných nápojových obalov sa dosiahne o 4 roky skôr, teda v roku 2025.** Správca sa zaviazal usilovať o ešte kratší termín, 2024. Ministerstvo presadilo transparentnú kontrolu financií, ktoré zostanú zo záloh, ktoré spotrebiteľ zaplatí, ale si nevyberie. Po novom ich správca bude investovať do zdokonaľovania systému, lepšieho pokrytia odberných miest, či nákupu ďalších zberných automatov. o financiách budú mať prehľad jednak samotní výrobcovia nápojových obalov, ako aj ministerstvo, ktoré získalo 3 členov v Dozornej rade. v tomto nastavení bude systém udržateľný, samofinancovateľný a verejnú správu nezaťaží žiadnymi nárokmi.

09. **Cestovná mapa pre obehové hospodárstvo**

Čerpanie prírodných zdrojov, znečistenie životného prostredia, plytvanie potravinami a s ním spojené rastúce objemy odpadov, ako aj emisie skleníkových plynov. To je kolobeh, ktorý chceme zmeniť. Bude si to vyžadovať zmenu výrobného a spotrebiteľského cyklu, prechod od konzumu k udržateľnému a racionálnemu využívaniu surovín a prírodných zdrojov – to je prechod na obehové hospodárstvo. MŽP sa zapojilo do projektu s názvom Príprava cestovnej mapy pre obehové hospodárstvo v Slovenskej republike, ktorého garantom je Európska komisia a Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD).

Príprava cestovnej mapy pre obehové hospodárstvo je v plnom prúde. Projektový tím zozbiera a zanalyzuje stanoviská expertov pracovných skupín a rozhodne o prioritách cestovnej mapy. Predpokladané ukončenie projektu je naplánované na prvý štvrtrok 2022. Projektový tím sa pravidelne stretával s členmi pracovných skupín, ktorými sú predstavitelia relevantných ministerstiev, samospráv, súkromného sektora, ale aj akademici a mimovládne organizácie.

Projekt je financovaný Európskou úniou prostredníctvom Programu na podporu štrukturálnych reforiem (SRSP) a realizovaný OECD v spolupráci s generálnym riaditeľstvom Európskej komisie pre podporu štrukturálnych reforiem (DG REFORM). SRSP poskytuje členským štátom EÚ technickú podporu šitú na mieru. MŽP garantuje, že Slovensko sa očistí od odpadov a dosiahne ciele cirkulárnej ekonomiky.

10. Zelené verejné obstarávanie

Idie o také verejné obstarávanie, ktoré dá na prvé miesto ekologickú stránku tovarov. Na Slovensku je zatiaľ úroveň zeleného verejného obstarávania nízka. Podľa dát z posledného monitorovania bol podiel zeleného verejného obstarávania na celkovom verejnom obstarávaní v roku 2019 na úrovni 0,31 %, pokiaľ ide o počet uskutočnených zákaziek. To je naozaj mizerné. Na úrovni 10,92 % sme pokiaľ ide o ich hodnotu, vyjadrenú v eurách bez DPH. Ani to nie je na oslavu. Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 totiž hovorí, že zelené verejné obstarávanie má pokryť aspoň 70 % z celkovej hodnoty všetkých verejných obstarávaní.

Za najmarkantnejšiu vec, ktorá sa v priebehu uplynulého roka v rámci zeleného verejného obstarávania podarila, je prijatie metodiky obsahujúcu charakteristiky, ktorých používanie je od 1. júla 2020 povinné pre ministerstvá a ústredné orgány štátnej správy pri obstarávaní vymedzených tovarov a služieb. Zatiaľ ide o produktové skupiny: cestná doprava, kopírovací a grafický papier, počítače a monitory.

MŽP v spolupráci s Úradom verejného obstarávania SR pripravilo sériu školení, ktorých cieľom bude zvyšovať podiel zeleného verejného obstarávania na Slovensku. Je to naša spoločná výzva.

29.5.2020 | veľvyslankyňa Rakúska Margit Bruck-Friedrich

4.6.2020 | veľvyslanec Francúzska Christophe Léonzi a veľvyslanec Spojeného kráľovstva Andrew Garth

29.6.2020 | veľvyslanec Izraela Boaz Modai

7.7.2020 | prezidentka SR Zuzana Čaputová

20.8.2020 | veľvyslanec Holandska Henk Cor van der Kwast

1.10.2020 | veľvyslankyňa Kanady Heidi Alberta Hulan

23.2.2021 | veľvyslanec Francúzska Christophe Léonzi

2.3.2021 | dežigovaná veľvyslankyňa SR pre Taliansko, Maltu a San Maríno Karla Wursterová

10.3.2021 | videohovor | primátor Bratislavy Matúš Vallo

11 . **STOP spaľovaniu zahraničného rádioaktívneho odpadu**

V predvolebnom období poslanci OĽANO zverejnili podozrenie, že na Slovensku sa spaľuje rádioaktívny odpad zo zahraničia. Po voľbách sa zverejnili dovtedy utajené zmluvy. Ide o spaľovanie na základe uzatvorenej zmluvy medzi spoločnosťou JAVYS (patriaca do pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR) a talianskou jadrovou elektrárnou Caorso. Tú odstavili v roku 1990 kvôli tlaku talianskej verejnosti po havárii Černobyľu. Podľa dostupných údajov sa na Slovensko od roku 2015 z tejto talianskej jadrovej elektrárne doviezlo minimálne 860 ton rádioaktívneho odpadu. Išlo o tzv. ionexy. Jadrový odpad sa spracováva v spaľovni odpadov štátnej firmy JAVYS v Jaslovských Bohuniciach, ktorá si podľa všetkého urobila zo spaľovania zahraničného jadrového odpadu dlhodobý podnikateľský plán. Ministerstvo životného prostredia žiada prestať definitívne so spaľovaním zahraničného rádioaktívneho odpadu na Slovensku, s ambíciou zakotviť tento zákaz do ústavného zákona. Rokovania o tejto téme prebiehajú, pričom minister dosiahol súhlas všetkých koalíčných partnerov. Zákon o zákaze bude predložený v krátkej dobe.

Ochrana životného prostredia je kultúrou a kultúra je ochranou životného prostredia

Po nástupe nového vedenia ministerstvo začalo venovať pozornosť kultúrnemu rozmeru pôsobenia envirorezortu. Po verejnej súťaži sa vybralo nové vedenie Banského múzea a Galérie, ktorú má MŽP v Banskej Štiavnici. Kultúrou sa začalo naplňať átrium budovy ministerstva v Bratislave, pričom sa minister netají plánmi na sprístupňovanie prízemí viacerých úradov MŽP v centrách miest ako Banská Bystrica, či Košice. Presadzuje otváranie týchto inštitúcií verejnosti, ktorú budú zaujímať kultúrne, alebo vzdelávacie akcie MŽP. Revitalizáciu čaká aj sieť jaskýň a geoparkov. Priebežne sa obnovuje tiež Národná ZOO v Bojniciach.

Slovenské jaskyne sú svetoznáme, ale menej sa vie o geoparkoch. Vo svete slúžia ako moderný nástroj cestovného ruchu a nového spôsobu využitia voľného času. Ich cieľom je podporovať regionálny rozvoj a starostlivosť o krajinu. Reč je o územiach s výnimočnými geologickými, prírodnými či kultúrno-historickými hodnotami. v súčasnosti má Slovensko 3 geoparky - Banskobystrický, Banskoštiavnický a cezhraničný slovensko-maďarský Novohrad - Nógrád geopark. Vďaka iniciatíve MŽP pribudne do Siete geoparkov Slovenska Geopark Malé Karpaty. Slávnostné udelenie dekrétu Geopark Slovenskej republiky pre Geopark Malé Karpaty sa uskutoční už v tomto roku.

12. Ochrana pred genetickým inžinierstvom

MŽP prijalo výzvu mimovládnych organizácií na podporu moratória na „gene drive“ technológie (tzv. génový pohon). MŽP vníma ako kľúčové uplatňovať vedecký princíp predbežnej opatrnosti a zabezpečiť maximálnu garanciu ochrany zdravia ľudí, zvierat a životného prostredia. Akékoľvek nekontrolované, z hľadiska rizík nepreskúmané využívanie GMO považuje ministerstvo za neprípustné, a preto úsilie aj na medzinárodnej úrovni musí smerovať k tomu, aby sa zabezpečila kontrola a bezpečnosť akéhokoľvek využívania týchto technológií vo vzťahu k ochrane zdravia ľudí, biodiverzity či ekologickej rovnováhy. Príslušnú reguláciu MŽP úspešne predložilo v NRSR v prvých mesiacoch roka 2021.

13. Revitalizácia riek a ekologický manažment zadržovania vody v krajine

Jedným z okamžitých opatrení, ktoré si stanovila vláda vo svojom programovom vyhlásení, bolo zrušiť investície do plánovaných vodných stavieb Slatinka, Tichý potok a Ďubákovo. s výstavbou týchto betónových monštier počítali strategické dokumenty schválené predchádzajúcimi vládami. Nové vedenie MŽP odmietlo výstavbu nových vodných diel, ktoré mali zatopiť nejednu krásnu dolinu Slovenska a pripravuje novú koncepciu vodnej politiky, aj aktualizáciu Vodného plánu Slovenska. Do tvorby koncepcie je intenzívne zapojených 58 inštitúcií a 220 expertov, ktorí v 9 tematických skupinách pracujú na cieľoch a opatreniach vo vodnom hospodárstve. Výsledkom procesu bude do konca roka 2021 širokou odbornou a občianskou verejnosťou podporovaná koncepcia vodnej politiky v SR.

K Vodnému plánu Slovenska sa v minulosti pristupovalo viac formalisticky. MŽP pri príprave aktualizácie tohto strategického vodárenského dokumentu zapojilo do rozhodovacieho procesu aj verejnosť. v roku 2020 sa uskutočnili 2 rokovania k návrhu vodného plánu, ktorých sa zúčastnilo viac ako 150 účastníkov z organizácií verejnej správy, akademických inštitúcií, súkromného aj neziskového sektora. Konzultačný proces pokračuje aj v roku 2021 a výsledkom bude schválenie aktualizácie vodného plánu na konci roka 2021. Vodný plán tak bude spolu s koncepciou vodnej politiky, ktorá určí základné princípy a smerovanie vodného hospodárstva, základným dokumentom pre starostlivosť o vodu.

Neodmysliteľnou súčasťou je aj reforma oslobodzovania slovenských riek, ktorú MŽP podporí z Plánu obnovy. Revitalizáciou vodných tokov sa vytvorí priestor pre ich ekologický manažment a zadržovanie vody od chybných a prírode škodlivých zásahov. Osobitný dôraz bude MŽP klásť budovaniu tzv. rybochodov, ktoré majú zmierňovať dopady vodných stavieb na biodiverzitu sladkovodných rýb.

14. Zelená diplomacia

Minister Ján Budaj svojou aktivitou vzbudil záujem desiatok zahraničných diplomatov, ktorí požiadali MŽP o bilaterálne a multilaterálne stretnutia. Na tých MŽP nadviazalo mnohé spolupráce a zapojilo sa do spoločných projektov na zmiernenie klimatickej krízy a bezodkladné prijatie nevyhnutných opatrení v domácom a medzinárodnom rozmere. Medzi najpodnetnejšie v prvom roku patrili zdvorilostné prijatia s veľvyslankyňou USA v SR, Spojeného kráľovstva, veľvyslancami Francúzska, Nemecka, ako aj ďalších zahraničných veľvyslancov, kde dominovali témy zelenej obnovy. Vzhľadom na pandemickú situáciu s COVID-19 sa uskutočnila aj séria videokonferencií, či už formálnych alebo neformálnych.

Osobitnú pozornosť si zaslúži medzinárodné podujatie – Samit jedna planéta pre biodiverzitu (One Planet Summit for Biodiversity), ktorý podčiarkuje dôležitosť presadzovania ambiciózných opatrení v oblasti ochrany prírody a biodiverzity a zároveň reaguje na aktuálne otázky, vyvolané celosvetovou pandémiou koronavírusu.

Minister Ján Budaj sa zapojil do iniciatívy svetových lídrov v úsilí za zachovanie biodiverzity, pretože práve strata biologickej rozmanitosti a poškodzovanie ekosystémov, má závažné dopady na kvalitu života ľudstva. Podľa slov ministra, svet a celé ľudstvo stojí pred veľkou sociálnou a ekonomickou výzvou, ktorá si bude vyžadovať hlbokú zmenu myslenia a odklon od konzumu a dlhodobu neudržateľných spotrebiteľských návykov. v boji za zachovanie biodiverzity sa musia spojiť všetci a presadzovať ambicióznejšie ciele, než doteraz.

15. **Envirovýchova a vzdelávanie**

Vzdelanie je pre krajinu, akou je Slovensko, najlepšia investícia a osobitne to platí v oblasti ochrany životného prostredia. Slovensko sa prostredníctvom MŽP zapojilo do medzinárodného vedeckého a vzdelávacieho programu GLOBE – Globálne vyučovanie a bádanie k podpore životného prostredia (Global Learning and Observation to Benefit the Environment), ktorý vedie americká vládna agentúra NASA. Slovenské školy získali príležitosť využívať rôzne vzdelávacie materiály, uskutočňovať merania a praktické experimenty. Spoluprácu MŽP s agentúrou NASA vyzdvihlo aj veľvyslanectvo USA na Slovensku.

GLOBE spája študentov, učiteľov a vedcov za účelom skúmania životného prostredia na celosvetovej úrovni. Vytvára medzinárodnú sieť študentov základných a stredných škôl, ktorí sa venujú štúdiu životného prostredia, meraniu kvality životného prostredia a výmene užitočných informácií o stave životného prostredia medzi sebou a v rámci medzinárodnej vedeckej komunity. Spolu so Slovenskom je v programe GLOBE zapojených 123 krajín z celého sveta, pričom od roku 1995 sa v týchto krajinách podarilo zozbierať dáta z vyše 178 miliónov meraní od viac ako 10 miliónov študentov a 169 tisíc ľudí. v zúčastnených krajinách sa program GLOBE stal dôležitou súčasťou učebných osnov v rámci predmetov venovaných životnému prostrediu.

EWOBX – priestor pre environmentálnu výchovu

MŽP prostredníctvom svojej podriadenej organizácie, Slovenskej agentúry životného prostredia, spustilo nový portál www.ewobox.sk, ktorého cieľom je zhromažďovať a zdieľať informácie o environmentálnej výchove (EV) bez ohľadu na oblasť pôsobnosti. Strategickou cieľovou skupinou projektu sú všetci obyvatelia Slovenska, avšak osobitné miesto tu majú učители, koordinátori environmentálnej výchovy v škole, odborní pracovníci v štátnej organizácii či občianskom združení, alebo len zánietení občania. Názov EWOBX pozostáva z prvých písmen zaužívaného spojenia Environmentálna Výchova, Vzdelávanie a Osveta. Výchova a vzdelávanie sa vzájomne prelínajú (podobne ako v reálnom živote) v písmene „W“, ktoré súčasne symbolizuje webové prostredie. EV nemožno zavrieť do boxu či škatule. Tento BOX je však on-line priestor, nekonečný a otvorený nápadom, názorom, rôznym pohľadom na EV. Z hľadiska športovej terminológie môžeme obrazne povedať, že „boxujeme“ za EV.

Ambíciou projektu je postupne vytvoriť jednotný prístupový, informačný, distribučný a analytický bod pre environmentálnu výchovu. Systém, ktorý bude fungovať ako sieť, umožňujúca tok informácií rôznymi smermi a úrovňami, poskytujúca sociálnu interakciu, prezentačnú platformu pre organizácie, nástroje pre vykazovanie a štatistické vyhodnocovanie údajov, aplikácie pre skvalitnenie činnosti organizácií, ako aj samotnú EV.

16. Efektívna verejná správa

K obnoveniu akcieschopnosti a autority MŽP má slúžiť aj jeho vnútorná reforma. Minister využíva certifikovaný proces zlepšenia efektivity úradu, CAF (Spoločný systém hodnotenia kvality, The Common Assessment Framework) podľa metodiky EÚ, ktorého výsledkom bude efektívnejší výkon úradu. v roku 2021 čaká MŽP záverečná fáza implementácie modelu, a tou je získať medzinárodne uznávaný titul Efektívny používateľ modelu CAF. Model implementujú na Slovensku aj ďalšie organizácie verejnej správy, ako napríklad Úrad vlády SR, Najvyšší bezpečnostný úrad SR, Úrad priemyselného vlastníctva SR, Ministerstvo obrany SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo kultúry SR, viaceré samosprávy, stredné školy, ale aj domovy sociálnych služieb, okresné či krajské sudy SR.

17. **Ministerstvo štátu, v ktorom demokraciu nastolili ochranári, niekdajší „zelení disidenti“.**

Minister Ján Budaj ostáva aj v novej pozícii stále tým bývalým politickým väzňom a disidentom, ktorý u nás založil hnutie VPN a doviedol ho do víťazných volieb. Chápal a podporoval význam pamäti národa ako opozičný poslanec a pokračuje v tom aj ako minister. Napr. spoločne s poslankyňou Národnej rady SR Annou Remiášovou a ďalšími poslancami presadil zapísanie dňa 21. augusta medzi pamätné dni, ako deň obetí okupácie Česko-Slovenska vojskami Varšavskej zmluvy. Zároveň presadili návrh, aby sa pamätným dňom stal aj 21. jún (1991) ako Deň odchodu okupačných vojsk sovietskej armády z Česko-Slovenska. Tento návrh schválili ho poslanci NR SR.

Minister J. Budaj ani ďalší politici novej vlády sa 17. novembra nevyhli tomu, aby si na rôznych miestach nepripomenuli 31. výročie Nežnej revolúcie. Jedným z nich bolo aj Ministerstvo životného prostredia SR na Námestí Ľ. Štúra v Bratislave. Z rúk ministra Jána Budaja si výročné ocenenia prevzali občianski aktivisti, ktorí sa mimoriadne pričínili o ochranu prírody a životného prostredia.

Cenu ministra životného prostredia získali: Kolektív iniciatívy Klíma ťa potrebuje, a ďalej jednotlivci, ktorí sa mimoriadne zaslúžili o ochranu životného prostredia: Mária Filková a Kamil Procházka, Martina Barancová Paulíková, Juraj Lukáč a Daniel Lešinský (in memoriam). Minister ich ocenil ako pozitívnu inšpiráciu a prejav nezištného konania v prospech verejného záujmu.

10. decembra, na Medzinárodný deň ľudských práv a slobôd, si minister Ján Budaj pripomenul udalosti pádu železnej opony. Symbolický akt masového prekročenia hranice medzi Bratislavou a rakúskym Hainburgom iniciovali 10. decembra 1989 čelní predstavitelia hnutia Verejnosť proti násiliu, ktorí pri príležitosti 31. výročia pádu železnej opony slávnostne odhalili tabuľu na pamätníku Srdce Európy na dunajskom nábreží v Devíne.

Vojakmi strážený plot z ostnatého drôtu tvoril železnú oponu medzi slobodnou a neslobodnou Európou, medzi demokratickým svetom a svetom totalitným, vazalskými, socialistickými krajinami Sovietskeho bloku. Ľudia plot z ostnatého drôtu pretrhli 10. decembra 1989. Vtedajšiu Železnú oponu symbolicky zrušilo 10. decembra 1989 vyše stotisíc ľudí, keď pešo, bez pasov a víz prešli z Bratislavy do rakúskeho Hainburgu. Výtvarník Daniel Brunovský z rozstrihnutých kusov ostnatého drôtu vytvoril sochu Srdce Európy, ktorá sa odhalila práve 10. decembra 1989. Pamätník sa stal jedným zo symbolov boja za slobodu.